

שיעור מספר 1 בחגי ישראל

הקובץ הרלוונטי לשיעור זה - שיעור מספר 1 - לוח השנה היהודי וקביעתו.

שמות החודשים

מדוע ראש השנה לא חל בחודש הראשון

ויקרא כג כד

דבר אל בני ישראל לאמר **בחדש השביעי** באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש

במדבר כט א

יבח ד'ש השביעי באחד לח' ד'ש, מקרא-ק' ד'ש יהיה לכם--פל-מלאכת עב' דה, ל' א תעשו: יום תרועה, יהיה לכם.

הציטוטים הנ"ל משקפים את העובדה שבתקופת התורה – ראש השנה חל בחודש השביעי – ז"א: תשרי היה החודש השביעי ולא הראשון.

שינוי המספור (התחלת השנה בתשרי) משקף את יציאת בבל, הלא אין כל חג ליישוב הארץ מחדש. ההסבר לכך סופק על ידי הרמב"ם במאה ה-13

בתורה – לחודשים יש רק מספרים המהווים זכר ליציאת מצרים מתן השמות הוא תהליך שקרה במהלך גלות בבל כתוצאה מהשפעת הסביבה. חז"ל והרמב"ם מצדיקים זאת באומרו שזו הדרך לזכור את יציאת בבל, לאור העובדה שעד תקופת התלמוד שמות אלה היו שנויים במחלוקת בתנ"ך, ספר מלכים, קיימת עוד שיטת מספור: מוזכרים שם החודש זיו, ירח בול וירח האיתנים. שמות אלו לא שרדו מכיוון שהם שמות כנענים שנמחו עם הכיבוש העברי. (ההפך מהתהליך שקרה בבבל).

מספור מודרני

כיום הספירה המודרנית אימצה את מנהגי הנוצרים ומשתמשת בשיטת התיארוך הלועזית (המבוססת על לידת ישו).

מערכת החינוך

מערכת החינוך כיום פועלת על פי שני לוחות שנה:

- תחילת השנה נקבעת ל-1 לספטמבר.
- החגים הם לפי הלוח העברי
- כתוצאה מכך נוצרות מספר בעיות:
- מבנה שנת הלימודים אינו קבוע
- יש ריבוי של חגים דווקא בתחילת השנה

דוגמא:

1 מתוך 4

נכתב על ידי גל

על בסיס תוכן ההרצאות במדעי ההתנהגות – מכללת נתניה
<http://behavioral-sciences-nac.blogspot.com>

פרופסור ישראל אומן, מסביר למה הוא לא הגיע לטקס הענקת תואר כבוד במכללת נתניה. שכן זהו יום השנה לנפילת בנו במלחמת שלום הגליל.

הוא מציין את יום נפילת הבן על פי התאריך העברי אבל ההזמנה אותה קיבל מתייחסת ללוח השנה הלועזי. לכן כאשר הוא אישר את ההזמנה הוא לא הבין שמדובר ביום נפילת הבן.

מה משמעותו של חודש

חודש, על פי היהדות - נקבע על פי מחזור הירח ומשכו באופן עקרוני 29.5 ימים. אבל היות ולא ניתן לסיים חודש באמצע יום נוהגים לעגל פעם מעלה ופעם מטה. לכן ישנו **חודש חסר** ו**חודש מעובר**. ההכרה בתחילת חודש מתבצעת ביום בו רואים תחילתו של ירח חדש.

קידוש על פי הראייה (על פי עדים)

בעבר ההכרה בתחילת חודש נעשתה על פי עדים שמעידים כי הם ראו ירח. עדים אלה מגיעים לבית דין ומרגע שנתקבלה עדותם מוכרז ראש חודש.

כאשר מקדשים על פי הראייה, לא ניתן לדעת מתי יקרה חג מסויים יותר מאשר חודש אחד קדימה.

מנהג "יום טוב שני של גלויות" נולד בתקופת המשנה כאשר לא ניתן היה לדעת בוודאות מתי חל ראש חודש בישראל ולכן הם מחמירים וחוגגים יומיים.

משנה ראש השנה (ב, ב-ד)

בתחילה היו משתמשים במשואות כדי לאותת על תחילת חודש.

- המשואות היו מוטות גדולים שמבעירים את קציהן וניתן לראות אותם ממקום מרוחק.
- לאחר שנוצרו חילוקי דעות לגבי הימים על ידי הכותים (פלג ביהדות) עברו להשתמש בשליחים. כאשר עברו לשליחים היו המקומות הרחוקים חוגגים יומיים.

קידוש החודש על פי החשבון

כיום אין בפועל אנשים שמסמכים לקבוע את תחילת החודש על סמך עדים לאחר שכל מי שהיה מוסמך נרצח בתקופת הרומאים ולא ניתן להעביר סמכות זו הלאה.

קידוש על פי החשבון נחשב **לנחות יותר מבחינה דתית** אבל יתרונו בכך שהוא **מאפשר לתכנן מראש** את מועדי החגים.

מהי שנה

שנה ירחית

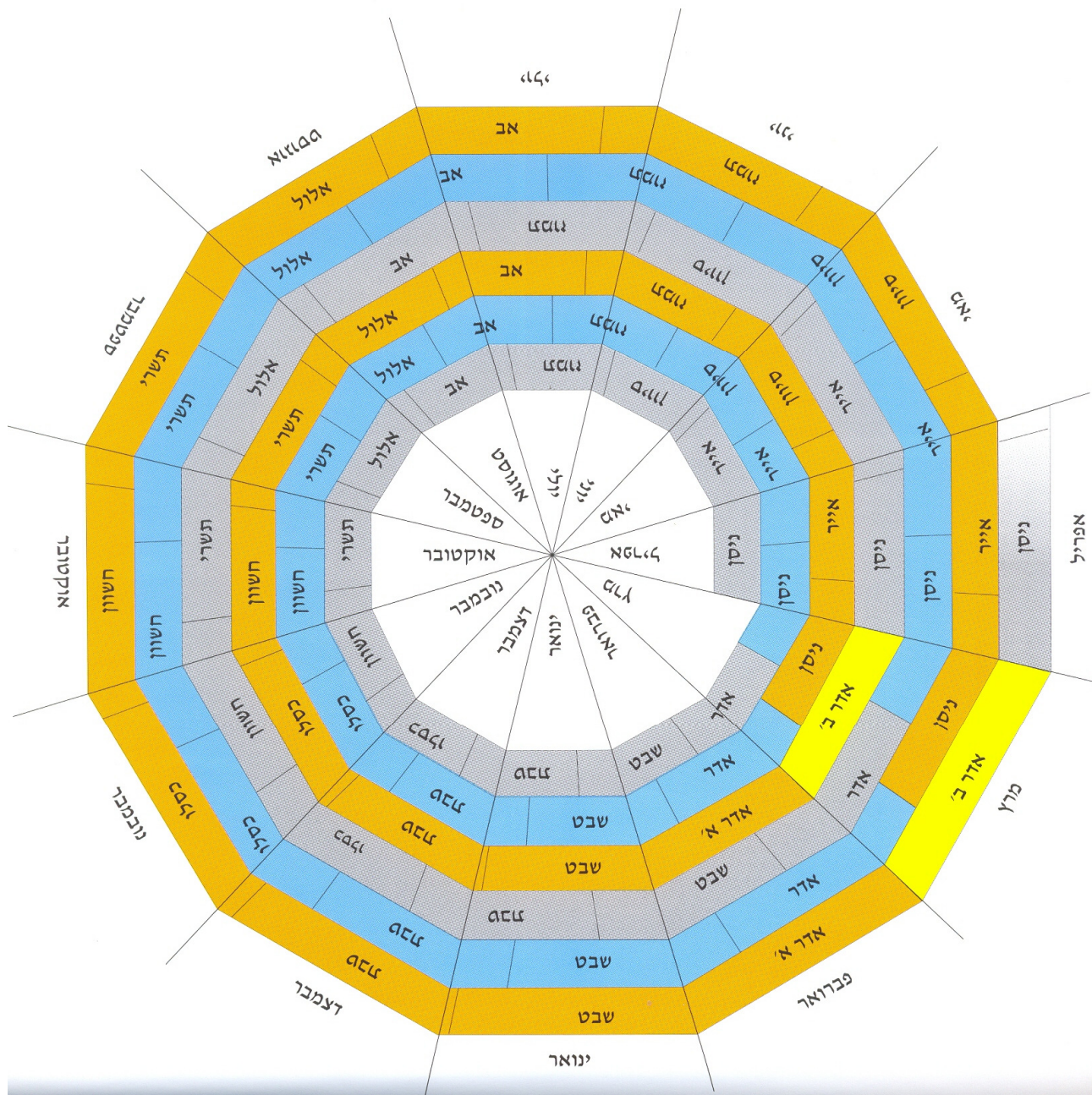
על פי היהדות 12 חדשים (חדשי ירח) ולפעמים 13 (בשנה מעוברת) בשיטה זו קל לחשב קדימה תאריכים מסויימים, ולכן שיטה זו מתאימה לסוחרים יותר מאשר לחקלאים. בשנה ירחית של 354 ימים (12x29.5)

שנה שמשית

הלוח הגרגוריאני (הלועזי) מתחיל ממשך השנה שנקבע על פי זמן הקפת כדור הארץ את השמש (365 ימים בקירוב). ומאז התקופה הרומאית מחשבים את 12 החודשים על ידי חלוקה ב-12 של משך השנה השמשית. היתרון של שנה שמשית היא שעונות השנה תמיד חלות באותו זמן בשנה – מתאים מאוד לחברה חקלאית. מצד שני קשה לדעת מה התאריך המדויק.

הצורך בעיבור שנה

שנה ירחית היא קצרה יותר משנה שמשית, לכן בכל שנה ירחית "מאבדים" מספר ימים לעומת שנה שמשית. לו היינו תמיד פועלים לפי שנה זו, כל שנה ירחית היה זזה במספר ימים לעומת מחזור השמש ולא היה קשר קבוע בין עונות השנה לבין החודשים. אבל הציווי התנכ"י אומר "שמור את חודש האביב" (דברים טז, א) ולכן יש "לתקן" את השנה הירחית כך שתשאר ההתאמה בין החודשים לעונות השנה. התיקון נעשה על ידי הוספה של חודש מדי שלוש או ארבע שנים.

המחזור המטוני

על פי מטון מאתונה – 19 שנים שמשיות שוות בדיוק ל-235 ירחים. לכן על פני 19 שנים שמשיות צריכות להיות 7 שנים מעוברות

הפתרון

ביהדות – מוסיפים מדי שלוש או ארבע שנים עוד חודש באיסלם (שגם מתנהל על פי מחזור הירח) – מאז מוחמד יש איסור לעבר את השנה, משיקול שאומר שהזמן הוא מקודש ואין לעוות אותו. כתוצאה מכך חגי המוסלמים "זזים" לאורך זמן על פני לוח השנה.

4 מתוך 4

נכתב על ידי גל

על בסיס תוכן ההרצאות במדעי ההתנהגות – מכללת נתניה
<http://behavioral-sciences-nac.blogspot.com>